

جنایت‌های ارتكابی در میانمار و رهیافت‌های منطقه‌ای (با تکیه بر اندیشه سیاسی مقام معظم رهبری)

سجاد رحمتی ترکاشوند^۱، جمال بیگی^۲، بابک پور قهرمانی^۳

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۱/۲۶

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۱۲/۱۹

چکیده: یکی از موارد بحث‌برانگیز در منطقه جنوب شرقی آسیا، جنایت‌های ارتكابی در میانمار می‌باشد که شامل جنایت‌های نسل‌زدایی، جنایت‌های علیه بشریت و جنایت‌های جنگی بوده که با عنایت به غیر انسانی بودن این رفتارها، مورد توجه مقام‌های سیاسی سایر کشورها از جمله مقام معظم رهبری قرار گرفته است. هدف این مقاله تبیین جنایت‌های ارتكابی در میانمار و رهیافت‌های منطقه‌ای آن با تکیه بر اندیشه سیاسی مقام معظم رهبری است. روش تحقیق از نوع توصیفی و تحلیلی بوده و گردآوری اطلاعات نیز به صورت گردآوری و فیشبرداری می‌باشد. نحوه انجام پژوهش کیفی بوده و یافته‌های تحقیق حاکی از این است که شدت جنایت‌های ارتكابی در میانمار به حدی است که بر اساس نظریه‌های اندیشمندان سیاسی کشورها به خصوص مقام معظم رهبری، راهکارهای پیش‌گیری و مقابله با این جنایت‌ها اقدام عملی کشورها و فشار سیاسی و اقتصادی به دولت میانمار، ورود سازمان‌های حقوق بشری، تشکیل کنفرانس سازمان همکاری اسلامی، و واکنش دادگاه بین‌المللی کیفری برای محاکمه و مجازات عاملان این جنایت‌ها است.

واژگان اصلی: جنایت بین‌المللی، میانمار، رهیافت منطقه‌ای، اندیشه سیاسی، مقام معظم رهبری.

^۱ دانشجوی دکتری تخصصی، رشته حقوق کیفری و جرم‌شناسی، واحد مراغه، دانشگاه آزاد اسلامی، مراغه، ایران. sajadrahmati59@yahoo.com

^۲ دانشیار، گروه حقوق جزا و جرم‌شناسی، واحد مراغه، دانشگاه آزاد اسلامی، مراغه، ایران (نویسنده مسئول). jamalbeigi@iau-maragheh.ac.ir

^۳ دانشیار، گروه حقوق جزا و جرم‌شناسی، واحد مراغه، دانشگاه آزاد اسلامی، مراغه، ایران. pourghahramani@iau-maragheh.ac.ir

وقایع رخ داده در میانمار را می توان از فجیع ترین جنایت های دهه اخیر نامید، که باعث وقایع هولناک بشری شده است. آمار کثیر قربانیان تهدیدی برای صلح و امنیت بین المللی محسوب می - شود یافتن راهکارهایی جهت فشار و مجازات عاملان این جنایت های امری مبرهن به نظر می رسد هر چند ممکن است راهکار قاطعانه ای که مانع این جنایت ها شود وجود نداشته باشد اما در عین حال راهکارهای منطقه ای و رهیافت هایی بر اساس نظر اندیشمندان سیاسی برای جلوگیری از جنایت های رخ داده وجود دارد.

یکی از جنایت های رخ داده در میانمار جنایت نسل زدایی است که با هدف نابودی یک گروه قومی ملی و مذهبی اتفاق می افتد (یاقوتی و بهلولی، ۱۳۹۸: ۳) از دیگر جنایت ارتكابی در کشور میانمار جنایت علیه بشریت است، این جنایت علیه یک جمعیت غیر نظامی ارتكاب می یابد و توسط دولت ها ارتكاب می یابد (نعمتی، ۱۳۹۹: ۱۳۳). و دیگر جنایت در کشور میانمار جنایت جنگی محسوب می شود، و از بین سه جنایت رخ داده، مبرهن ترین جنایت، جنایت نسل زدایی است چرا که علیه گروهی خاص که همان مسلمانان روهینگیا هستند اتفاق می افتد و با عنایت به جنایت های صورت گرفته از جمله قتل و عقیم سازی اجباری، کشتار گروهی، هدف نهایی از بین بردن و مقطوع النسل کردن این گروه می باشد که از موارد آشکار جنایت نسل زدایی می باشد. اندیشه سیاسی که مهمترین بخش معرفت سیاسی است؛ مجموعه باورهای فلسفی است که به طور مستقیم به اداره امور جامعه مرتبط باشد. پس اندیشه سیاسی، به مجموعه ای از آراء و عقاید در حوزه سیاسی اطلاق می شود که دارای اهداف معقول بوده و با تعیین ابزارهای لازم جهت دستیابی به هدفهای قابل تحقق، نوعی انسجام و منطق درونی دارد. و در پاسخ به پرسش ها و معماهای خاصی در عرصه زندگی سیاسی مطرح شود (عباس زاده و همکاران، ۱۴۰۰: ۸۰۶) اندیشه سیاسی اسلام در چند سده اخیر شاهد تحولات عمده و نوآوری های مهمی بوده است. مهم ترین و برجسته ترین تحول در اندیشه سیاسی اسلام را می توان در تحولات انقلاب اسلامی و آراء و اندیشه های رهبران انقلاب اسلامی در ایران یافت، آراء و اندیشه های امام خمینی (ره)، خود به عنوان بنیانگذار نخستین نظام سیاسی اصیل شیعی در ایران حایز اهمیت است. اندیشه سیاسی آیت الله خامنه ای نیز به عنوان شاگرد و یار وفادار امام خمینی نقش و جایگاه مهمی دارد. بینش حکیمانه و تجربه عملی رهبری نظام اسلامی در کوران حوادث مختلف در نزدیک به دو دهه، اهمیت توجه به

اندیشه‌ها و آراء سیاسی ایشان را برجسته ساخته است. آراء و اندیشه‌های سیاسی مقام معظم رهبری را می‌توان در حوزه‌های مختلف اندیشه سیاسی بررسی کرد (بهرزولک، ۱۳۸۵: ۸۰). مقام معظم رهبری به عنوان یک اندیشمند و عالم اسلامی مطرح است و اندیشه‌های ایشان برخاسته از اسلام ناب و قرآن و روایت‌های ائمه اطهار علیهم‌السلام است. از این رو، آراء ایشان نیز بر اساس آیات قرآن کریم است. (عارفخانی، ۱۳۸۷: ۵۴)

براین اساس پژوهش حاضر در صدد پاسخ به این سوال اصلی است که رهیافت‌های منطقه‌ای جنایت‌های ارتكابی در کشور میانمار با تکیه بر اندیشه سیاسی مقام معظم رهبری چگونه می‌تواند مانع استمرار جنایت‌های ارتكابی در میانمار شود؟ که در پاسخ باید چنین گفت که ایستادگی قاطع کشورهای مسلمان به خصوص جمهوری اسلامی ایران، اقدام عملی دولت‌های اسلامی از طریق تحریم دولت میانمار، فشار سیاسی، اقتصادی و تجاری، حداکثر فشار خود را وارد نموده تا مانع جنایات‌های ارتكابی شوند، تشکیل کنفرانس سازمان همکاری اسلامی جهت بررسی جنایات رخ داده امری ضروری و اجتناب‌ناپذیر می‌باشد و همچنین درخواست از سازمان‌های بین‌المللی به خصوص سازمان ملل و دادگاه بین‌المللی کیفری، جهت تعقیب و محاکمه و مجازات عاملان جنایات‌های ارتكابی در میانمار امری اجتناب‌ناپذیر به نظر می‌رسد. برای همین منظور در ابتدا بررسی جنایت‌های ارتكابی در میانمار که شامل جنایت‌های علیه بشریت، جنایت‌های جنگی و جنایت نسل-زدای می‌شود. و در نهایت رهیافت‌های منطقه‌ای آن بر اساس اندیشه سیاسی رهبر معظم جمهوری اسلامی ایران مورد بررسی قرار می‌گیرد.

۲-پیشینه تحقیق

بیگی، پورقهرمانی و رحمتی ترکاشوند (۱۴۰۱)، در مقاله خود تحت عنوان «نگاهی به جنایت‌های ارتكابی در میانمار و تأثیر آن بر بی ثباتی اقتصادی کشورها» مباحثی راجع به تأثیرات جنایت‌های بر اقتصاد بیان نموده است.

بیگی، پورقهرمانی و رحمتی ترکاشوند (۱۴۰۱)، در مقاله خود تحت عنوان «مطالعه فقهی و حقوقی جنایت‌های ارتكابی در میانمار» به بررسی جنایت‌های ارتكابی در میانمار و مصادیق آن اشاره نموده است.

عباس زاده، احمری، جواهری (۱۴۰۰)، در مقاله خود تحت عنوان «بررسی تطبیقی عملکرد چهار دهه انقلاب اسلامی با توجه به مبانی فقهی قدرت در اندیشه سیاسی شیعه» به بررسی دلایل حق

حاکمیت حاکم و اینکه چه کسی شرایط حاکمیت و به دست گرفتن قدرت را دارد و عملکرد انقلاب اسلامی به عنوان قدرت سیاسی پرداخته است.

صالحی (۱۴۰۰)، در مقاله خود تحت عنوان «وضعیت میانمار در پرتو اصل صلاحیت سرزمینی عینی»، چنین بیان میکند که رسیدگی به وضعیت میانمار در دیوان کیفری بدون در نظر گرفتن عضویت آن در اساسنامه با ارجاع وضعیت مجرمانه دولت غیر عضو دیوان کیفری از سوی شورای امنیت برای تحقق صلح قابل مقایسه است.

دانش شهرکی (۱۳۹۸)، در مقاله خود تحت عنوان «ماهیت حقوقی جنایت‌های ارتكابی بر مسلمانان فراموش شده میانمار»، چنین بیان میکند که اگر فردی موارد پنج گانه جنایت نسل زدایی رایان کند ولی قصد نابودی گروه‌های مورد حمایت کنوانسیون را نداشته باشد عمل او نسل زدایی نیست، چرا که یکی از ارکان مهم جنایت نسل زدایی قصد مجرمانه است که در جنایت موصوف باید قصد نابودی گروه قومی یا مذهبی را داشته باشد.

رحمتی و میرمحمد صادقی (۱۳۹۸)، در مقاله خود تحت عنوان «امکان سنجی تعقیب و محاکمه مرتکبان جنایت‌های اخیر در میانمار در عرصه ملی و بین‌المللی»، چنین گفته که اوج ارتكاب جنایت‌های دهشتناک علیه مسلمانان روهینگیا اخیراً تحت حمایت دولت میانمار و به ویژه نیروهای نظامی و امنیتی این کشور صورت گرفته است.

قریشی و نیکوخواه سرنقی (۱۳۹۷)، در مقاله خود تحت عنوان «نقض حقوق بشر در خصوص مسلمانان میانمار با تأکید بر کنوانسیون منع مجازات و کشتار دسته جمعی (ژنوساید)»، چنین گفته که مسلمانان میانمار از قرن‌ها قبل در سرزمین میانمار سکونت داشته‌اند و در کنار سایر ادیان از جمله بودائیان زندگی کرده‌اند اما با به قدرت رسیدن بودائیان اقدامات نسل زدایی و جنایت علیه بشریت و نقض فاحش حقوق اولیه آنان اتفاق افتاده است و با توجه به اینکه دولت میانمار عضو دیوان بین‌المللی کیفری نبوده و صلاحیتش را نپذیرفته است ادعای ارتكاب نسل زدایی قابل در در دیوان نمی‌باشد.

روستایی (۱۳۹۵)، در مقاله خود تحت عنوان «پاکسازی قومی مسلمانان میانمار؛ جنایت‌های علیه بشریت یا نسل زدایی»، بیان نموده که نسل‌های مختلف مسلمانان روهینگیا مکرر آواره‌سازی اجباری را تحمل کرده‌اند و همچنین بیان می‌کند چنانچه که آواره‌سازی اجباری همراه با خشونت

و از بین رفت باشد جنایت نسل زدایی محسوب می شود.

علی پور گرجی (۱۳۹۰)، در مقاله خود تحت عنوان «بررسی آزادی در اندیشه سیاسی مقام معظم رهبری» به بررسی دیدگاه مقام معظم رهبری درباره آزادی سیاسی و منشاء و خاستگاه آزادی و تعریف آزادی سیاسی پرداخته اند.

بهروزلک (۱۳۸۵)، در مقاله خود تحت عنوان «کلام سیاسی در اندیشه مقام معظم رهبری» مباحثی راجع به اندیشه سیاسی مقام رهبری مطرح نموده است.

شاکری (۱۳۸۶)، «در مقاله خود تحت عنوان «درآمدی بر شناخت اندیشه سیاسی جدید» راجع به شناخت اندیشه سیاسی جدید و تغییر سنت اندیشه سیاسی در طول دوره‌های تاریخی و دگردیسی آن پرداخته است.

عارفخانی (۱۳۸۷)، در کتاب خود تحت عنوان «اندیشه‌های سیاسی مقام معظم رهبری» به بررسی تطبیقی نظریه‌های سیاسی مقام معظم رهبری که تا حد زیادی نشان‌گر مبانی انسان‌شناسی، معرفت‌شناسی و هستی‌شناسی ایشان در عرصه سیاست است پرداخته است.

بعد از بررسی پیشینه پژوهش مشخص شد که پژوهشگران متعددی در زمینه جنایت‌های ارتكابی در میانمار پژوهش‌هایی را به رشته تحریر درآورده اند ولی هیچ کدام از آنها به اندیشه سیاسی مقام معظم رهبری اشاره ای نداشته اند و این همان نقطه تمایز پژوهش‌های پیشین با نوشتار حاضر بوده و نگارندگان سعی داشته اند در این نوشتار، قدمی نو در این عرصه بردارند.

۳- مفهوم‌شناسی نظری

۳-۱- مفهوم‌شناسی نظری جنایت

مفهوم جنایت در مرحله حقوقی، یک مفهوم کلاسیک و تا کنون پابرجا مانده است و ناشی از افکار محققى چون «چزاره بکاریا» ایتالیایی عالم علم اقتصاد و متخصص حقوق جزا و مؤلف اثر معروف «بزه و کیفر» می‌باشد. در این مرحله انسان موجودی است کامجو و هدف زندگی را در لذات آنی می‌بیند، اکل و شرب و تعیش بدون تعب و وسواس را هدف زندگی خود می‌داند و در این راه تمنیات پایان‌ناپذیر و تمام‌نشدنی دارد و به اصطلاح اقتصادی «ادونیسک» است، به این معنی که با حداقل کوشش و در حداقل زمان می‌خواهد حداکثر لذت و منعت را در یابد. انسان در نظر این دسته از علما، قبل از ارتکاب جرم، لذات و منافع حاصل از جرم مورد نظر را در یک کفه ترازو می‌نهد و در کفه دیگر کیفرهایی را که احتمالاً باید پس از ارتکاب آن عمل تحمل نماید. بیان لذات و

کیفرهای عمل مجرمانه را با نتیجه خودداری از عمل مجرمانه مقایسه می‌کند و آنگاه می‌تواند در کمال آزادی تصمیم بگیرد که مرتکب جنایت گردد یا از ارتکاب آن خودداری کند (کی‌نیا، ۱۳۸۷: ۱۵). جنایت در حقوق عرفی به دسته‌ای از جرایم اطلاق می‌شود که برای ارتکاب آنها سنگین‌ترین مجازات‌ها پیش‌بینی شده است. اصطلاح جنایت در حقوق عرفی در مقایسه با جنایات مصطلح در فقه نسبت عموم و خصوص مطلق دارد؛ یعنی در حقوق موضوعه هر جنایتی جرم هم است، ولی هر جرمی جنایت نیست. این نوع از تفکیک جرایم به لحاظ تاریخی مبتنی بر اصول مکتب کلاسیک در حقوق جزا است، زیرا ملاک اصلی این تقسیم‌بندی شدت و ضعف آسیبه‌های ناشی از جرم به جامعه است که البته، عملاً هنوز هم از بیشترین توجه در قانون‌گذاری برخوردار است و در نتیجه شخصیت مجرم در نظر گرفته نمی‌شود، در ایران *قانون اصول محاکمات جزایی* در ۱۳۳۰ ق / ۱۲۹۰ ش، به تصویب رسید. در این قانون محاکم جزایی به ۳ درجه جنایت، جنحه و خلاف تقسیم شدند (ماده ۱۸۱) و تشخیص میزان صلاحیت هریک از دادگاهها به قانون مجازات عمومی ارجاع شد. در ماده ۷ *قانون مجازات عمومی* مصوب ۱۳۰۴ ش، جرایم از حیث شدت و ضعف به ۴ درجه تقسیم شد: جنایات، جنحه مهم، جنحه کوچک (تقصیر)، و خلاف. برای جنایات، مجازاتهای اعدام، حبس مؤبد با اعمال شاقه، حبس مجرد، تبعید و محرومیت از حقوق اجتماعی در نظر گرفته شد (صالح، ۲۷۳-۲۷۴؛ امین، ۹۲، ۹۷). اما از منظر فقهی برخی آن را معرب گناه (الجناح) دانسته‌اند (ادی شیر، ۴۵). این اصطلاح توسط فقها در دو معنی خاص و عام به کار رفته است. در معنی عام، جنایت مفهومی نزدیک به جرم دارد و عبارت است از: هر فعل حرامی که بر نفس یا مال (سرقت، نهب و غارت، غصب، اتلاف و ...) واقع شود؛ اما در مفهوم خاص خود که معروف فقهاست، جنایت به معنی هر نوع تعدی به تمامیت جسمی انسان است که موجب قصاص یا دیه گردد (ابن قدامه، ۷ / ۳۱۹؛ بهوتی، ۵ / ۵۰۳؛ زحیلی، ۶ / ۲۱۵-۲۱۶) و شامل قتل، قطع، ضرب، جرح نسبت به اعضای بدن انسان است.

۲-۳- مفهوم‌شناسی نظری اندیشه سیاسی

ابتدا باید تعریفی از اندیشه ارائه نمود لذا اندیشه یا همان تفکر چنین تعریف می‌شود که، تلاش روشمند برای پاسخگویی به پرسش‌ها یا حل مشکلات، از این رو می‌توان برحسب «موضوع»، اندیشه‌های بشر را به شاخه‌های مختلف تقسیم کرد. یکی از این تقسیم‌بندی‌ها «اندیشه‌های سیاسی»

است. در تعریف سیاست، اگرچه «قدرت» محوریت دارد اما با تبعیت از دوورژه برای متمایز کردن موضوع سیاست از روابط اقتداری ساده موجود در جامعه می‌توان موضوع اندیشه‌های سیاسی را «قدرت نهادینه» دانست. (دوورژه، ۱۳۵۸: ۱۸) براین اساس اندیشه‌های سیاسی، عبارت‌اند از: «تلاش‌های روشمند برای پاسخ‌گویی به پرسش‌ها و حل مشکلات پیش‌آمده در زمینه قدرت نهادینه شده». در یک تقسیم‌بندی کلی می‌توان اندیشه‌های بشری را به دو دسته کلی «اندیشه‌های ناظر به واقعیت» و «اندیشه‌های ناظر به عمل» تفکیک کرد (احمدی، ۱۳۸۴: ۲۴۲). اندیشه‌های ناظر به عمل به نوبه خود به دو قسم کلی تقسیم می‌شود: قسم اول معرفت ناظر به ارزش‌ها (بایدها و نبایدها، اهداف و غایات) و قسم دوم معرفت ناظر به شیوه تحقق ارزش‌ها و اهداف اتخاذ شده است.

۴-انواع اندیشه سیاسی

اندیشه سیاسی انواعی دارد و می‌توان گفت اندیشه‌های بشر در مورد سیاست را با معیار نوع «نتیجه» و «دستاورد» آن به سه دسته عمده تقسیم کرد، و راجع به هر کدام توضیحات مختصری داده می‌شود.

۴-۱-اندیشه‌های توصیفی - تبیینی

اندیشه‌های توصیفی تلاش روشمند برای بیان ویژگی‌های «موضوع» است. ازاین‌رو به پرسش‌هایی درباره وجود، اندازه، شکل و توزیع یک پدیده یا متغیر پاسخ می‌گوید. اندیشه‌های توصیفی با برشمردن ویژگی‌های موضوع به ما کمک می‌کنند تا «طبقه‌بندی» و «مقایسه» کنیم. اندیشه‌های تبیینی، تلاش روشمند برای پاسخ‌گویی به پرسش‌هایی درباره «چرایی» و «چگونگی» ایجاد یک پدیده هستند. حاصل اندیشه‌های تبیینی گزاره‌هایی هستند که روابط علی (علت و معلولی) میان متغیرها و پدیده‌ها را بیان کرده یا دست‌کم روابط همبستگی موجود میان آنها را بیان می‌کنند. روشن است که اندیشه‌های توصیفی و تبیینی ناظر به واقعیت‌ها هستند.

۴-۲-اندیشه‌های ارزشی - هنجاری

هنجارها قواعد رفتار هستند؛ قواعدی که معین می‌کنند در یک گروه یا در یک موقعیت چه رفتاری لازم و پذیرفتنی است. هنجارها، مبین انگاره‌های رفتاری مشخصی هستند که فرد «باید» یا «بهبتر» است از آنها پیروی کند و به همین دلیل معیارهایی هستند برای ارزیابی رفتاری فرد یا گروه.

ارزش‌ها با هنجارها تفاوت دارند. هنجارها قواعد رفتار هستند درحالی‌که ارزش‌ها معیارهایی کلی هستند و بسیاری از اوقات مستقل از موقعیت و شرایط هستند. برخی از آنها چنان کلی، عمومی و دائمی هستند که در تمام فرهنگ‌ها و جوامع وجود داشته و مقید به زمان و مکان نیستند. بخشی از اندیشه‌های سیاسی معطوف به بحث از هنجارها و ارزش‌ها در عرصه سیاست است. تعیین آرمان‌ها و مطلوب‌ها، بایدها و نبایدها، خوب‌ها و بدها در این بخش صورت می‌گیرد. نتایج این‌گونه از اندیشه‌ها در قالب جملات امر و نهی خود را نشان می‌دهند.

۴-۳- اندیشه‌های توصیه‌ای - تجویزی

اندیشه‌های تجویزی با هدف ارائه راه‌حلی برای مشکلات و نابسامانی‌ها صورت می‌گیرند. معمولاً تدابیری به اداره‌کنندگان یک حوزه خاص پیشنهاد می‌کنند که از طریق آنها بتوان یک وضعیت نامناسب و نامطلوب را به وضعیتی قابل قبول و مطلوب تبدیل کرد. از این رو محصولات این بخش از اندیشه‌ها از جنس چاره‌اندیشی و راه‌حل‌جویی و تدبیر کردن است. روشن است که در جهان واقعی و در اذهان ما این سه گونه از اندیشه به طور مشخص از یکدیگر تفکیک نشده و متمایز نیستند. (مطهری، ۱۸، ۱۳۵۷).

بنابراین بر اساس دسته‌بندی‌های مختلف و تعاریف ارائه شده، یک اندیشمند سیاسی باید از درایت و هوش بالایی برخوردار باشد تا بتواند به مشکلات موجود و گوناگون پاسخ دهد و بهترین راهکار را برای حل آن ارائه دهد، که در مقاله مذکور با عنایت به راهکاری منطقی و سخنان رهبر معظم انقلاب راجع به جنایت‌های ارتكابی در میانمار و نحوه مقابله با آن، این ویژگی‌های بیان شده در ایشان هویدا است و این طرز تفکر و راهکارهای ارائه شده توسط مقام معظم رهبری یکی از مهم‌ترین مواردی است که می‌تواند مانع جنایات ارتكابی در میانمار باشد و راهکارهای مناسبی جهت مقابله با آن است که ناشی است تفکر و اندیشه سیاسی ایشان می‌باشد.

۵- جنایت‌های بین‌المللی ارتكابی در میانمار

جرایم موضوع اصل صلاحیت جهانی، جنایت‌های بین‌المللی مهم و ذاتی هستند. منظور از جنایت‌های بین‌المللی مهم یا ذاتی، جنایت‌های نسل‌زدایی، جنایت‌های علیه بشریت و جنایت‌های جنگی است که به تعبیر اساسنامه دادگاه بین‌المللی کیفری فجیع‌ترین جنایت‌هایی است که موجب اضطراب جامعه بین‌المللی شده و وجدان بشریت به شدت از آن یکه خورده است (پوربافرانی،

۱۳۹۱:۲۳۱) بنابراین می‌توان گفت جنایت‌های بین‌المللی به جنایت‌هایی گفته می‌شود که با عنایت به مهم بودن آن‌ها مورد توجه مجامع بین‌المللی است. جنایت‌های بین‌المللی که در کشور میانمار اتفاق افتاده است شامل جنایت‌های علیه بشریت و جنایت‌های جنگی و جنایت‌های نسل‌زدایی است.

۱-۵- جنایت نسل‌زدایی در میانمار

کلمه ژنوساید از Genos به معنی نژاد، ملت یا قوم و کلمه لاتین Cide به معنی کشتن تشکیل شده است. (Jia, 2017: 53) این کلمه را در فارسی به کشتار دسته‌جمعی، قتل‌عام، نسل‌زدایی، زیست‌زدایی، و مانند آن‌ها ترجمه کرده‌اند و گاهی نیز کلمه ژنوساید را به کار می‌برند. (داودی و ابوذری، ۱۳۹۷: ۱۲۲) نخستین بار حقوق‌دان لهستانی به نام رافائل لمکین، در سال ۱۹۳۳، واژه نسل‌زدایی را در پنجمین کنفرانس وحدت حقوق جزای بین‌المللی در مادرید مطرح کرد. او معتقد بود کشتار جمعی یعنی نابودی یک ملت یا یک قوم و منظور از کشتار دسته‌جمعی را طرحی می‌دانست که گروه‌های ملی را به ویرانی می‌کشد تا در نهایت به از بین‌بردن فیزیکی این گروه‌ها بیانجامد. (دانش شهرکی و مردانی، ۱۳۹۸: ۴۶) نسل‌زدایی مسلمانان روهینگیا جلوه‌های مختلفی داشته، یکی از این جلوه‌ها راهبرد موسوم به استراتژی چهار گام است، و از چهار گام اصلی برای نسل‌زدایی استفاده می‌کند: قطع غذا، بودجه، اطلاعات و حمایت مردمی، سازمان‌های غیر دولتی مختلف میانمار گزارش‌هایی را در مورد این عملیات‌ها منتشر کرده‌اند که نشان می‌دهد، نظامیان میانمار به قتل غیر نظامیان، تجاوز به زنان و دختران، و سوزاندن روستاها در ایالت کچین، کارن، مون و شان اقدام کرده‌اند (سلیمی و شفیع، ۱۳۹۷: ۲۹). بنابراین جنایت نسل‌زدایی یکی از جنایت‌های بین‌المللی است که در میانمار علیه مسلمانان روهینگیا اتفاق افتاده است، و با عنایت به تعاریف جنایت‌های نسل‌زدایی و اینکه در جنایت نسل‌زدایی سوءنیت خاص لازم است و در میانمار نیز این مهم اتفاق افتاده است.

۲-۵- جنایت‌های علیه بشریت در میانمار

جنایت علیه بشریت سابقه‌ای به درازای عمر بشر دارد (زمانی و همکاران، ۱۳۹۵: ۹۳) ولی باین حال پیش از جنگ جهانی دوم در حقوق بین‌المللی سخنی از آن در میان نبود. (بیگ زاده و میرزاده، ۱۳۹۴: ۵۲) این واژه به‌طور دسته‌وگریخته از قرن‌ها مورداستفاده قرار می‌گرفت ولی در شکل فعلی آن در سال ۱۹۱۵ به کار رفت. این جنایت اولین بار در منشور نورنبرگ به‌عنوان یک جنایت تبیین و در قالب یک سند بین‌المللی تعریف شد. (سلیمی و کاشان، ۱۳۹۳: ۶) جنایت علیه

بشریت بخشی از قواعد آمره بین‌المللی بوده و قوانین ابطال‌ناپذیر حقوق بین‌الملل را شکل می‌دهد. (سجادپور و ملکی، ۱۳۹۸: ۱۱) این جنایت توسط یک دولت و یا سازمان‌هایی که دسترسی به قدرت سیاسی دارند طراحی و به صورت یک حمله گسترده یا سازمان‌یافته بر ضد هر جمعیت غیرنظامی ارتکاب می‌یابد. (میر وحیدی و فخار حسینی، ۱۳۹۶: ۱۳) جنایت علیه بشریت یکی از جنایت‌های است که دولت میانمار علیه مسلمانان مرتکب آن می‌شود، می‌توان قاطعانه گفت جنایت علیه بشریت تبعید و انتقال اجباری مسلمانان میانمار به صورت گسترده صورت گرفته است و منجر به تغییر آرایش قومی ایالت آرکان در کشور میانمار شده است (روستایی و همکاران، ۱۳۹۵: ۶۸) در ارتباط با اساسنامه رم به نظر می‌رسد که شرایط کلی ارتکاب جنایت‌های علیه بشریت، تبعید و انتقال اجباری جمعیت علیه مسلمانان روهینگیا وجود داشته باشد (روستایی، آرش پور، ۱۳۹۵: ۵۹) مهمترین معیار برای احراز این جنایت، تلاش برای حمله گسترده برای هدف قرار دادن یک جمعیت غیر نظامی است که باعث شکل‌گیری خشونت می‌شود. (Bellamy & Reike: 2010: 23)

۳-۵- جنایت‌های جنگی در میانمار

پیشینه تاریخی جرائم جنگی و اهمیت حفظ صلح و ثبات جامعه جهانی سبب گردیده است که در عرصه حقوق بین‌الملل جرائم جنگی نقض مقررات حقوق بشردوستانه بین‌المللی به شمار آید. این جرائم قدمتی طولانی‌تر از سایر جرائم بین‌المللی دارد، از این رو حقوق بین‌الملل عرفی مقدم بر حقوق بین‌الملل معاهداتی اعمال ارتكابی در حین مخاصمات مسلحانه را جرم‌انگاری نموده است. اما ورود این دسته از جرائم به عرصه حقوق بین‌الملل معاهداتی، از طریق مواد ۲۲۸ تا ۲۳۰ معاهده ۱۹۰۷ لاهه بوده است. (سید زاده ثانی و فرهادی آلاشتی، ۱۳۹۳: ۴۵) سازمان ملل متحد در اولین گزارش جامع حقوق بشر خود پس از کودتای میانمار اعلام کرد که ارتش میانمار به نقض سیستماتیک حقوق بشر پرداخته است که بسیاری از آن‌ها به جنایت‌ها جنگی و جنایت علیه بشریت تبدیل شده است. میشل باچله، کمیسر عالی حقوق بشر سازمان ملل، گفت که نیروهای امنیتی با استفاده از حملات هوایی و سلاح‌های سنگین در مناطق پرجمعیت و هدف قرار دادن عمدی غیرنظامیان، بی‌توجهی آشکار به جان انسان‌ها نشان داده‌اند. او در بیانیه‌ای درباره این گزارش گفت که بسیاری از قربانیان به سرشان شلیک شده، سوزانده شده‌اند، خودسراشه دستگیر شده‌اند، شکنجه شده‌اند یا به‌عنوان سپر انسانی مورد استفاده قرار گرفته‌اند. گزارش سازمان ملل می‌گوید که بر اساس مصاحبه با تعداد زیادی از قربانیان سوءاستفاده و شاهدان است که حساب‌های آن‌ها با تصاویر ماهواره‌ای، فایل‌های

چند رسانه‌ای تأیید شده و اطلاعات منبع باز تأیید شده است، ارتش با مقاومت مداوم شبه‌نظامیان متحد با دولت سرنگون‌شده در روستاها مواجه شده است. در گزارش سازمان ملل آمده است که سربازان در منطقه ساگاینگ کشتار دسته‌جمعی انجام داده‌اند و برخی از قربانیان با دست و پای بسته کشته شده‌اند. در ایالت کیه اجساد سوخته زنان و کودکان پیدا شده که برخی از آن‌ها در موقعیت‌هایی قرار داشتند که نشان می‌داد سعی کرده‌اند فرار کنند و زنده زنده سوزانده شده‌اند. (white & heckenberg, 2014: 45) جنایت‌های جنگی جنایتی است که ارتکاب آن‌ها درگیری‌های مسلحانه موجب نقض حقوق بین‌الملل عرفی یا مقررات قراردادی متعلق به مجموعه حقوق بین‌الملل بشردوستانه در مخاصمات مسلحانه است (عسکری و مسعودی کوشک، ۱۳۹۷: ۱۸۵). با توجه به اینکه عده‌ای از حقوقدانان معتقدند که جنایت جنگی باید علیه غیرنظامیان و در خلال جنگ صورت گیرد، در نتیجه علیه مسلمانان میانمار نیز صورت گرفته است.

۶-۱- رهیافت‌های منطقه‌ای جنایت‌های ارتكابی در میانمار

جنایت‌های ارتكابی در میانمار از نظر اندیشمندان سیاسی و منطقه‌ای، با واکنش‌ها و نظرات متعددی جهت پیشگیری و مقابله با آن مواجه شده است، که در چند عنوان مجزا در ذیل مورد بررسی قرار خواهد گرفت.

۶-۱-۱- تلاش‌های عدالت بین‌المللی برای روهینگیا

اولین مورد از این رسیدگی‌ها در دادگاه بین‌المللی کیفری (ICC)^۱ مطرح شد. در نوامبر ۲۰۱۹، دادستان دادگاه بین‌المللی کیفری مجوز شروع تحقیقات درباره جنایت‌های بین‌المللی ادعایی ارتکاب شده علیه روهینگیا را دریافت کرد. از آنجایی که میانمار اساسنامه رم، معاهده مؤسس دادگاه بین‌المللی کیفری را امضا نکرده است، دادستان قادر به بررسی جنایت‌های ارتكابی در میانمار نیست. با این حال، جنایت‌های ارتكابی در قلمرو همسایه بنگلادش، که در سال ۲۰۱۰ به دادگاه بین‌المللی کیفری پیوستند، در محدوده تحقیقات دادستان قرار می‌گیرند. برای دادگاهی که هنوز در مراحل اولیه خود است و در فرآیند تثبیت اعتبار جهانی خود است، تحقیقات دادگاه بین‌المللی کیفری در مورد جنایت‌های مربوط به یک کشور غیرعضو قابل توجه است. به ویژه تأکید می‌کند که چگونه تلاش‌های جهانی برای تأمین عدالت و پاسخگویی برای قربانیان جنایت‌های بین‌المللی

¹ - International Criminal Court (ICC)

می‌تواند حتی بدون همکاری کشورهای غیرعضو ادامه یابد. با این حال، همانطور که تحقیقات قبلی در دارفور، لیبی و فلیپین نشان داده است، دادگاه کیفری بین‌المللی با موانع قابل توجهی در پیگیری پرونده‌ها بدون حمایت فعال یا همکاری دولتی که در آن جنایت‌های انجام شده است، مواجه است. علاوه بر این، محاکمه‌های جنایی بین‌المللی شکل ویژه‌ای از عدالت نیست. تا به امروز، از زمانی که دفتر دادستانی شروع به جمع‌آوری شواهد لازم قبل از شروع رسمی پرونده علیه یک یا چند مظنون کرده است، هیچ‌به‌روز رسانی قابل توجهی وجود نداشته است. در حالی که رسیدگی‌های دادگاه بین‌المللی کیفری بر مسئولیت کیفری فردی مرتکبین متمرکز است، رسیدگی‌های حقوقی نیز علیه میانمار در دیوان بین‌المللی دادگستری (ICJ)^۱، محل اصلی اختلافات حقوقی بین دولت‌ها، مطرح شده است. با حمایت سازمان کشورهای اسلامی، گامیابا علیه میانمار در دیوان بین‌المللی دادگستری شکایت حقوقی را آغاز کرد و ادعا کرد که جنایت‌های مرتکب شده علیه روهینگیا به منزله نقض کنوانسیون نسل‌کشی - معاهده بین‌المللی است که پیشگیری و مجازات نسل‌کشی را که میانمار انجام می‌دهد. از سال ۱۹۵۶ یک حزب بوده است. در ژانویه ۲۰۲۰، قضات دیوان بین‌المللی دادگستری به اتفاق آرا دستور دادند که مجموعه‌ای از اقدامات موقت علیه میانمار انجام شود و آن را به جلوگیری از همه اقدامات نسل‌کشی علیه روهینگیا هدایت کند. اطمینان حاصل شود که ارتش و سایر نیروهای مسلح مرتکب اقدامات نسل‌زدایی نمی‌شوند. اقدامات لازم برای حفظ شواهد مربوط به پرونده و گزارش اجرای خود را تا صدور رای قطعی دادگاه ارائه نماید. اخیراً، ICJ ایرادات اولیه مطرح شده توسط میانمار در ژوئیه ۲۰۲۲ را رد کرد، که اکنون به پرونده اجازه می‌دهد تا در اصل موضوع ادامه یابد. ICJ همچنین به میانمار دستور داد تا یادبود متقابل خود (تسلیم کتبی دفاعیه) خود را تا ۲۴ آوریل ۲۰۲۳ ارائه کند و پس از آن جلسات عمومی برگزار خواهد شد. بیشتر در بوئنوس آیرس، سازمان روهینگیا برمه بریتانیا (BROUK)^۲، دو سازمان غیردولتی آرژانتینی، و گزارشگر ویژه سابق سازمان ملل در امور میانمار، دادخواستی را به دادگاه‌های آرژانتین ارائه کردند تا تحقیقات جنایی علیه مقامات میانمار به دلیل جنایت علیه بشریت و نسل‌زدایی علیه روهینگیا در این کشور آغاز شود. این پرونده بر اساس اصل صلاحیت جهانی، که به هر کشوری اجازه می‌دهد تا جنایت‌های بین‌المللی را

^۱- International Court of Justice (ICJ)

^۲- British Burmese Rohingya Organization

بدون توجه به جایی که مرتکب شده اند، تحت تعقیب قرار دهد، در نوامبر ۲۰۲۱ توسط دادگاه فدرال آرژانتین پذیرفته شد. از آن زمان، دادگاه آرژانتین شهادت **BROUK** را شنیده است و برنامه هایی برای بازماندگان نسل کشی وجود دارد که شهادت خود را شخصاً به اشتراک بگذارند. اخیراً، دادگاه به متا، شرکت مادر فیس بوک، دستور داد تا اطلاعاتی در مورد اینکه چگونه الگوریتم هایش ممکن است گسترش سخنان نفرت‌انگیز علیه روهینگیا را تسهیل کرده باشد، ارائه دهد. (Randhawa, 2022: 4)

۲-۶- واکنش کشورهای جنوب شرقی آسیا

واکنش کشورهای جنوب شرق آسیا به این تحولات حقوقی به شدت خاموش بود. از یک سو، این تعجب آور نیست، زیرا عدم مداخله یک هنجار است که در سراسر منطقه حاکم است و یک اصل اساسی است که انجمن کشورهای جنوب شرق آسیا (آسه آن) را تشکیل می دهد. با این حال، کشورهای جنوب شرق آسیا از حامیان قوی عدالت کیفری بین المللی نیستند. در واقع، اکثر کشورهای آسه آن از پیوستن به **ICC** خودداری می کنند و فیلیپین در سال ۲۰۱۹ از اساسنامه رم خارج شد. برونی، اندونزی و تایلند همگی با کنوانسیون نسل کشی مخالف هستند و اگرچه مالزی، لائوس، سنگاپور، فیلیپین و ویتنام امضاکنندگان این کنوانسیون هستند. ، همه آنها ملاحظات سیاسی صادر کرده اند که کاربرد معاهده را بر آنها محدود می کند. قابل ذکر است، تنها کشوری در منطقه که هم اساسنامه رم و هم کنوانسیون نسل زدایی را امضا کرده است، کامبوج است. در حالی که عدالت کیفری بین المللی یکی از راه‌هایی است که جامعه بین‌المللی با وضعیت میانمار درگیر می‌شود، کشورهای آسه آن اساساً بر حل مناقشه تمرکز کرده‌اند. در واقع، تنها پس از کودتای فوریه ۲۰۲۱ در میانمار، که منجر به صدور یک طرح اجماع پنج نقطه‌ای (**PC۵**) شد، واکنش منطقه‌ای اساسی صورت گرفت. در حالی که این طرح مستلزم راهبردهای معمولی حل مناقشه مانند توقف خشونت، گفتگوی سازنده میان طرف‌های درگیر، و انتصاب یک نماینده ویژه برای میانجیگری در روند گفتگو بود، اما هیچ اشاره‌ای به اقداماتی برای تأمین عدالت و پاسخگویی بین‌المللی نکرد. جنایت‌های حتی در بررسی و تصمیم رهبران آس آن در مورد اجرای **PC۵** در اجلاس سران آسه آن در نوامبر ۲۰۲۲، که در آن اذعان داشتند پیشرفت کمی حاصل شده است، هیچ اشاره‌ای به نسل زدایی، جنایت‌های علیه بشریت، یا مراحل مختلف قانونی در جریان در آن زمان نداشتند. . در مقایسه با واکنش‌های دیپلماتیک اخیر فراتر از آسیای جنوب شرقی - به عنوان مثال، آنتونی بلینکن، وزیر امور خارجه ایالات متحده، جنایت‌های را به عنوان نسل کشی و جنایت علیه بشریت در مارس ۲۰۲۲ توصیف

کرد و دولت بریتانیا در آگوست ۲۰۲۲ قصد خود را برای مداخله، همراه با کانادا و هلند، در پرونده *ICJ* - رویکرد آس آن برای حذف تعامل با یک قطعه مهم از پازل که بحران روئینگیا است، قابل توجه است. مطمئناً عدالت کیفری بین‌المللی بدون مناقشه نیست. به عقیده منتقدان، عدالت انتقام جویانه را بر سایر اشکال عدالت ترجیح می‌دهد، در نئو امپریالیسم شریک است و جهانشمول بودن ادعایی آن، ارزش‌های هژمونیک غربی و لیبرال را می‌پوشاند. در حالی که برخی از دولت‌های غیر غربی اشکال جایگزینی از پاسخگویی را بر اساس مفاهیم محلی و فرهنگی خاص از عدالت ابداع کرده‌اند، کشورهای آسیای جنوب شرقی هنوز این کار را انجام نداده‌اند. این در تضاد با حمایت پر سر و صدای آنها از "ارزش‌های آسیایی" است که به طور گسترده به عنوان جایگزین منطقه برای حقوق بشر غربی و لیبرال دیده می‌شود. از آنجایی که عدالت معنادار برای روئینگیا ممکن است نه تنها با عدالت کیفری بین‌المللی باشد، بلکه بر عهده آسه‌آن است که چگونگی اجرای معنادار *PC۵* خود را بررسی کند. بحران روئینگیا نیازمند پاسخی اخلاقانه منطقه‌ای به پرسش‌های عدالت و پاسخگویی است. (Randhawa, 2022: 4)

۷- راهکارهای پیشگیری و مقابله با جنایت‌های ارتكابی دولت میانمار در اندیشه سیاسی

مقام معظم رهبری

اندیشه سیاسی، مجموعه باورهای فلسفی است که به طور مستقیم به اداره امور جامعه مرتبط باشد. پس اندیشه سیاسی، به مجموعه‌های از آراء و عقاید در حوزه سیاسی اطلاق می‌شود که دارای اهداف معقول بوده و با تعیین ابزارهای لازم جهت دستیابی به هدفهای قابل تحقق، نوعی انسجام و منطق درونی دارد. و در پاسخ به پرسشها و معامی‌های خاصی در عرصه زندگی سیاسی مطرح شود (عباس زاده و همکاران، ۱۴۰۰: ۷۰۶). اندیشه سیاسی دربرگیرنده مؤلفه‌هایی است که با کنار هم قرار دادن آنها می‌توان تصویری از آن به دست داد. افزون بر این، بنیان‌های مذکور، نظام سیاسی خاصی را معرفی کرده است که با تأکید بر معیارهای آن نظام سیاسی، عناصر و نهادهای نظام سیاسی آن بیان می‌شود (عارفخانی، ۱۳۸۷: ۶).

یکی از شخصیت‌های مهم و از اندیشمندان سیاسی طراز اول در سطح جهانی که کشورهای غربی و دشمنان ایشان نیز به این مهم اذعان دارند، مقام معظم رهبری (حفظ الله) می‌باشد، که در سخنانی حکمیه‌مانه به راهکارهای مقابله با جنایت‌های ارتكابی توسط دولت میانمار پرداخته‌اند که به

شرح ذیل به آن اشاره می‌شود.

۷-۱- اعلام موضع جمهوری اسلامی ایران

حضرت آیت‌الله خامنه‌ای رهبر معظم انقلاب اسلامی با اشاره به حوادث فاجعه‌آمیز میانمار، از سکوت و بی‌عملی مجامع جهانی و مدعیان حقوق بشر در قبال این فجایع به‌شدت انتقاد کردند و با تأکید بر اینکه راه‌حل این قضیه، اقدام عملی کشورهای مسلمان و فشار سیاسی و اقتصادی به دولت بی‌رحم میانمار است، خاطر نشان کردند: جمهوری اسلامی باید علیه ظلم در هر نقطه از جهان، صریح و شجاعانه، اعلام موضع کند حضرت آیت‌الله خامنه‌ای، تقلیل فاجعه‌ی میانمار به یک درگیری مذهبی بین مسلمانان و بودایی‌ها را نادرست خواندند و افزودند: البته ممکن است در این حادثه تعصب مذهبی تأثیر داشته باشد اما این قضیه، یک قضیه‌ی سیاسی است، زیرا مجری آن، دولت میانمار است و در رأس آن دولت نیز زنی بی‌رحم قرار دارد که برنده‌ی جایزه‌ی صلح نوبل بوده و با این اتفاقات، در واقع، مرگِ جایزه‌ی صلح نوبل رقم خورد. ایشان افزودند: این فجایع در مقابل چشم کشورها و دولت‌های اسلامی و مجامع جهانی و دولت‌های ریاکار و دروغگوی مدعی حقوق بشر از سوی دولت بی‌رحم میانمار، در حال رخ دادن است. رهبر انقلاب اسلامی با انتقاد از اکتفا کردن دبیرکل سازمان ملل به محکوم کردن جنایت‌های در میانمار افزودند: مدعیان حقوق بشر که گاهی برای مجازات یک مجرم در یک کشور، جنجال و هیاهو می‌کنند، در مقابل کشتار و آواره شدن ده‌ها هزار نفر از مردم میانمار، هیچ عکس‌العملی نشان نمی‌دهند (بیانات رهبر انقلاب، ۱۳۹۶/۰۶/۲۱). در این راستا وزیر امور خارجه جمهوری اسلامی ایران طی نامه‌ای خطاب به دبیرکل سازمان ملل متحد ضمن هشدار نسبت به ادامه خشونت‌های سازمان یافته علیه مسلمانان میانمار، خواستار اقدام فوری جامعه جهانی به ویژه سازمان ملل متحد شد و در این نامه خطاب به دبیر کل سازمان ملل متحد افزود: «مایلم بار دیگر توجه شما را به وضعیت نگران‌کننده اقلیت مسلمان روهینگیا در میانمار جلب نمایم. اخبار هولناکی که اخیراً از آن منطقه به دست آمده عمق جنایات علیه این اقلیت مسلمان را آشکار می‌کند. حملات سازمان یافته و بی‌رویه برخی عناصر تندرو و عوامل وابسته به نیروهای امنیتی علیه روهینگیاها منجر به از دست رفتن جان تعداد قابل توجهی از مسلمانان شده و سابقه تبعیض، بی‌عدالتی و ناامیدی در آن کشور را وخیم‌تر کرده است. وخامت اوضاع باعث جریحه‌دار شدن احساسات مردم دنیا فارغ از مذهب و ملیت آنها شده است. در صورت عدم رسیدگی به نقض سازمان یافته و گسترده حقوق اساسی مسلمانان روهینگیا، افراطی‌گری افزایش و خشونت حتی فراتر

از مرزهای میانمار گسترش می‌یابد و به عامل بی‌ثباتی در کل منطقه تبدیل می‌شود. اجبار مردم به خروج از سرزمین خود و کوچ اجباری به دیگر کشورها این بحران ریشه‌دار را حل نخواهد کرد. دولت میانمار می‌بایست به نگرانی‌های طولانی مدت و وضعیت اسفناک اقلیت مسلمان خود رسیدگی و حقوق آنها را به طور موثر رعایت کند و آنها را همانند دیگر شهروندان میانمار به رسمیت بشناسد و از آنها در مقابل خشونت و تبعیض حفاظت کند. جامعه بین‌الملل و کشورهای مسلمان از دولت میانمار انتظار دارند خشونت جاری علیه اقلیت مسلمان روهینگیا را فوراً متوقف کند و دسترسی بدون مانع برای ارایه کمک‌های بشردوستانه به مناطق خشونت‌زده را فراهم آورد. همچنین ضروری است دولت میانمار مرتکبین این جنایت‌ها را محاکمه نماید و اقدامات لازم را جهت پیشگیری از وقوع مجدد آن صورت دهد. جای بسی ناامیدی است که هنوز به چنین خواسته‌های حداقلی جهانی پاسخی داده نشده است. همچنین، انتظار می‌رود سازمان ملل متحد به سرعت وارد عمل شده و اقدامات لازم را برای پاسخ به نگرانی‌های بین‌المللی درباره وضعیت وخیم در میانمار انجام دهد. حمایت سازمان ملل از کاهش خشونت، اطمینان از ارایه کمک‌های بشردوستانه به افراد نیازمند و یافتن راه‌حلی پایدار برای این بحران، ضروری به نظر می‌رسد و سازمان ملل می‌بایست فوراً اقدام نماید». جمهوری اسلامی ایران آمادگی و تمایل دارد از تمامی تلاش‌ها برای دستیابی به راه‌حلی پایدار و مسالمت‌آمیز برای این بحران حمایت و از استیفای کامل حقوق بشر، سلامت و امنیت اقلیت مسلمان روهینگیا در میانمار طمینان حاصل نماید».

۲-۷- لزوم اقدام عملی دولت‌های اسلامی

اقدام عملی که با عبارات دیگری مانند اقدام مستقیم، دخالت عملی، دخالت مستقیم و عمل کردن هم شناخته می‌شود هنگامی رخ می‌دهد که یک گروه به صورت عملی در برابر یک مشکل یا برای اعتراض به یک مسئله اجتماعی اقدامی مشخص و گروهی انجام می‌دهند. بنابراین در راستای اقدام عملی دولت‌های اسلامی در برابر جنایت‌های ارتكابی در میانمار مقام معظم رهبری می‌فرمایند که با تأکید بر لزوم ورود و اقدام عملی دولت‌های اسلامی، منظور از اقدام عملی، لشکرکشی نیست بلکه باید فشار سیاسی، اقتصادی و تجاری خود را بر دولت میانمار افزایش دهند و علیه این جنایت‌های در مجامع جهانی فریاد بکشند. بنابراین کشورهای مسلمان که تأمین‌کننده نیازهای اولیه کشور میانمار هستند، باید با قطع ارتباط و تحریم این کشور و در مضیقه و محدودیت شدید قرار دادن آن، مانع ادامه نسل‌کشی مسلمانان بشوند. (بیانات رهبر انقلاب، ۱۳۹۶/۰۶/۲۱). در راستای لزوم اقدام

عملی و نیاز مبرم به واکنش دولت‌های اسلامی، بسیاری از کشورهای اسلامی در موضع‌گیری همسو ضمن اینکه خواستار توقف کشتارها شدند، دولت میانمار را نسبت به سکوت در قبال کشتار مردم این کشور مقصر دانستند. این موضوع در کشورهایمانند مالزی، اندونزی، بنگلادش و پاکستان که بخشی از مهاجران روهینگایی در این کشورها حضور دارند به صورت شدیدتری مورد پیگیری قرار گرفته. وزارت امور خارجه مالزی سفیر میانمار در این کشور را فراخواند. رنتو مرسودی، وزیر امور خارجه اندونزی نیز ضمن گفت و گو با آنگ سان سوچی 'خواستار توقف کشتارها شد. مرسودی با سفر به بنگلادش با همتای بنگلادشی خود در داکا دیدار و در مورد راهکارهای رفع این بحران گفت و گو کرد. اندونزی همچنین به عنوان یکی از اعضای کشورهای عضو اتحادیه جنوب شرق آسیا آ.سه.آن' نسبت به این مساله موضع گرفت. در راستای همبستگی با مردم مسلمان میانمار علاوه بر مردم کشورهای حوزه جنوب شرق آسیا، بسیاری از گروه‌های مردمی در دیگر کشورهای مسلمان و غیر مسلمان با برگزاری تظاهرات گسترده اعتراض خود را نسبت به کشتار روهینگایی‌ها نشان دادند. بنگلادش نیز به عنوان نخستین کشور مقصد پناهجویان میانماری پس از حملات مکرر ارتش میانمار و کشتار و سوزاندن افراد، خانه‌ها و روستاهای آنها شدیدترین مواضع را نسبت به این اقدامات غیرانسانی داشت. داکار با ورود بیش از ۳۰۰ هزار پناهنده به بنگلادش بیش از ۷۰۰ هزار از روهینگایی‌ها را در حاشیه مرزهای خود جای داده است. 'عبدالحسن محمود علی' وزیر خارجه بنگلادش، میانمار را به ارتکاب نسل‌زدایی متهم کرد. او گفت که رهبران میانمار به دروغ روهینگایی‌ها را «مهاجران غیرقانونی بنگالی» می‌خوانند و شبه‌نظامیان را «تروریست‌های بنگالی» توصیف می‌کنند. بر این اساس نیاز مبرمی به همکاری بیش از پیش دولت‌های اسلامی وجود دارد.

۳-۷- تشکیل کنفرانس سازمان همکاری اسلامی

سازمان همکاری اسلامی سازمانی منطقه‌ای است که رویدادهای بعد از شکست ۱۹۶۷ میلادی اعراب از اسرائیل و نیز هم‌زمان با آتش‌سوزی در مسجدالاقصی (در ۲۱ اوت ۱۹۶۹)، زمینه را برای عملی ساختن طرح برپایی این سازمان فراهم ساخت. این سازمان با وجود فراز و نشیب‌های فراوان توانسته خود را به صورت یک نهاد بین‌المللی معتبر تثبیت کند. چنانکه از طرف سازمان ملل متحد نیز به رسمیت شناخته شده و پنجاه و هفت کشور اسلامی عضو این سازمان است. این کشورها که کشورهای خاورمیانه و نوا آسیایی هستند، دارای تقابلات و اختلافات زیادی می‌باشند. سازمان کنفرانس اسلامی تنها نهاد بین‌المللی دولتی مذهبی در جهان امروز است که هدف آن

همکاری گسترده بین دولتهای عضو درزمینه‌های فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی و سیاسی است (بزرگمهری و همکاران، ۲۵:۳۹۵). در همین راستا، مقام معظم رهبری تشکیل کنفرانس سازمان همکاری اسلامی با موضوع فجایع میانمار را ضروری خواندند و خاطرنشان کردند: دنیای امروز، دنیای ظلم است و جمهوری اسلامی باید این افتخار را برای خود حفظ کند که علیه ظلم در هر نقطه از جهان، چه در مناطق اشغالی توسط صهیونیست‌ها، چه در یمن و بحرین و چه در میانمار، موضع صریح و شجاعانه‌ی خود را اعلام کند (بیانات رهبر انقلاب، ۱۳۹۶/۰۶/۲۱). در راستای لزوم واکنش و اقدام عملی سازمان‌های اسلامی، به خصوص کنفرانس سازمان همکاری اسلامی، دکتر 'یوسف العظیمین' دبیرکل سازمان همکاری اسلامی پس از آغاز بحران جدید در میانمار با ارسال نامه‌ای به اتحادیه اروپا و سازمان ملل خواستار اقدام فوری جامعه بین‌الملل برای توقف نسل‌زدایی در میانمار شد. وی در این نامه از آنها خواست تمهیدات لازم را برای کاهش رنج مردم روهینگیا میانمار به کار گیرند. دبیرکل سازمان همکاری اسلامی در نامه‌های جداگانه به 'فدریکا موگرینی' مسئول سیاست خارجی اتحادیه اروپا، 'زید رعد الحسین' مسئول کمیساریای عالی سازمان ملل در امور حقوق بشر و 'فیلیپو گرانی' کمیسیونر عالی سازمان ملل در امور پناهندگان خواستار اتخاذ گام‌های مصمم برای پایان دادن به بحران جاری ایالت راخین میانمار شد. وی همچنین خواستار دخالت فوری این نهادهای بین‌المللی برای نجات جان مردم روهینگیا شد. العظیمین ضمن اینکه از دولت میانمار خواست هرچه سریع‌تر به چرخه کشتار، خشونت‌ها و اقدامات غیرانسانی علیه مردم روهینگیا پایان دهد، تاکید کرد: «دولت میانمار باید به دنبال یک راه حل ماندگار برای پاسخ به وضعیت حقوقی مردم روهینگیا باشد». العظیمین از آمادگی سازمان همکاری اسلامی برای ارائه کمک‌های انسان دوستانه به آوارگان میانماری نیز خبر داد. سازمان کنفرانس اسلامی از سال ۲۰۱۴ تاکنون در بیانیه‌های مختلفی هشدار داده بود اگر دولت میانمار به سیاست تخریب خانه‌ها، کشتار و آواره کردن روستائیان و مردم بیگناه روهینگیا ادامه دهد و عدالت را در مورد این مردم در نظر نگیرد و آنها را تحقیر کند، این موضوع منجر به ایجاد بستری برای ورود عوامل افراطی خواهد شد. بسیاری از اعضای این سازمان همچنین کشتارهای اخیر علیه مسلمان‌های روهینگایی را اقداماتی 'وحشیانه و سیستماتیک' خوانده و آن را نقض جدی قوانین بین‌المللی دانسته و خواستار توقف سریع این اقدامات و رسیدگی حقوقی مجامع بین‌المللی در این زمینه شدند.

نتیجه‌گیری

یکی از فجیع‌ترین جنایات اخیر، جنایت‌های ارتكابی در کشور میانمار علیه مسلمانان است، که شامل جنایت‌های علیه بشریت، جنایت‌های نسل‌زدایی و جنایت‌های جنگی می‌باشد، و باعث قتل و کشتار خیل عظیمی از مردم بی‌گناه شده، با عنایت به اینکه این جنایت‌های تاکنون با واکنشی موثری از طرف مجامع بین‌المللی مواجه نشده است لذا بر اساس اندیشه‌های سیاسی مقام معظم رهبری لزوم ایستادگی قاطعانه نظام جمهوری اسلامی ایران که کشور مسلمان و حامی حقوق مسلمانان و مظلومین سراسر جهان است امری ضروری به نظر می‌رسد و از دیگر اقداماتی که در راستای واکنش به این جنایت‌های باید صورت گیرد اقدام عملی دولت‌های اسلامی است که می‌توانند از طریق فشار سیاسی و اقتصادی و تجاری خود بر دولت میانمار جنایت‌های آنان را پاسخ دهند که با عنایت به تحقیق صورت گرفته تاکنون کشورهای اسلامی زیادی به این اقدامات واکنش نشان داده‌اند، و همچنین تشکیل کنفرانس سازمان همکاری اسلامی جهت بررسی فجایع میانمار می‌باشد. بنابراین پیشنهاد می‌گردد که:

- با مسببین جنایت‌های ارتكابی در میانمار با رعایت اصل تناسب جرم و مجازات، برخورد شود و از نظر اندیشمندان سیاسی به خصوص مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) در راستای برخورد با عاملان جنایت‌های ارتكابی استفاده شود.
- سازمان‌های بین‌المللی حقوق بشری و کشورهای منطقه با فشارهای سیاسی و اقتصادی کشور میانمار را ملزم به جرم‌انگاری جنایت‌های بین‌المللی در قوانین خود نمایند.
- کشورها، سازمان‌ها، نهادها و یا اشخاص موثر بر وقوع جنایت‌ها، تحت تحریم شدید نهادها و سازمان‌های بین‌المللی و سایر کشورها قرار گرفته، زیرا هم عاملان به نوعی تحت تنگنای ناشی از تحریم قرار می‌گیرند و هم اینکه واکنش انجام شده، جنبه پیشگیرانه برای دولت‌ها و سایر اشخاص مستعد چنین اقداماتی دارد.

کتابنامه

- بزرگهری، مجید؛ محمدخانی، علیرضا؛ نعمتی، فاطمه. (۱۳۹۵). "علل واگرایی در سازمان همکاری اسلامی." *فصلنامه مطالعات سیاسی جهان اسلام*. سال پنجم، شماره ۱۸.
- بزرگهری، مجید؛ کیارستمی، مهسا. (۱۳۹۶). "نقض حقوق بشر به واسطه ی اقدامات تروریستی و سازوکار مبارزه با آن." *نشریه سیاست جهانی*. شماره ۱۹.
- بهروزلک، غلامرضا. (۱۳۸۵). "کلام سیاسی در اندیشه مقام معظم رهبری." *مجله حصون*. سال پنجم، شماره ۱۰.
- بیگ زاده، ابراهیم؛ میرزاده، منا. (۱۳۹۴). "مقایسه شدت جرم و مجازات جنایت ها علیه بشریت و جنایت ها جنگی." *نشریه تحقیقات حقوقی*. شماره ۷۱.
- بیگی، جمال؛ تیموری، مهرداد. (۱۴۰۰). "نگاهی بر نسل زدایی فرهنگی به مثابه جنایت بین المللی." *فصلنامه علمی مطالعات بین المللی پلیس*. دوره ۱۲، شماره ۴۷.
- پوریافرانی، حسن. (۱۳۹۹). *حقوق جزای بین الملل*. چاپ سیزدهم، تهران: انتشارات جنگل.
- دانش شهرکی، محمدرضا؛ مردانی، نادر. (۱۳۹۸). "ماهیت حقوقی جنایت ها ارتكابی بر مسلمانان فراموش شده میانمار." *دو فصلنامه علمی مطالعات حقوق بشر اسلامی*. دوره ۸، شماره ۱۶.
- داودی، مهدی؛ ابوذری، مهرانوش. (۱۳۹۷). "نسل زدایی در میانمار از منظر حقوق بشر و حقوق بین الملل." *مطالعات حقوق بشر اسلامی*. شماره ۱۴.
- رحمتی ترکاشوند، سجاد؛ بیگی، جمال؛ پورقهرمانی، بابک. (۱۴۰۱). "مطالعه فقهی حقوقی جنایت ها ارتكابی در میانمار." *فصلنامه دستاوردهای نوین در حقوق عمومی*. سال اول، شماره چهارم.
- رحمتی، علی. (۱۳۹۸). *دادگاههای کیفری مختلط و نقش آن ها در مقابله با بی کیفری*. رساله مقطع حقوق کیفری و جرم شناسی. دانشکده حقوق دانشگاه شهید بهشتی.
- روستایی، علیرضا؛ آرش پور، علیرضا. (۱۳۹۵). "پاک سازی قومی مسلمانان میانمار؛ جنایت علیه بشر یا نسل زدایی؟" *فصلنامه پژوهش حقوق کیفری*. شماره ۱۵.
- روستائی، علیرضا؛ آرش پور، علیرضا. (۱۳۹۶). "تحلیل حقوقی خشونت علیه مسلمانان میانمار به مثابه جنایت نسل زدایی." *فصلنامه مطالعات حقوق عمومی دانشگاه تهران*. دوره ۴، شماره ۴۷.

- زمانی، سید قاسم؛ حسینی اکبرنژاد، هاله. (۱۳۸۸). "اصل صلاحیت جهانی در آینه دادگاه کیفری بین‌المللی." *فصلنامه پژوهش حقوق عمومی*. دوره ۱۱، شماره ۲۶.
- زمانی، سیدقاسم؛ فرحی، حسین؛ شهبازی، آرامش. (۱۳۹۵). "تحریمهای یک جانبه علیه ایران از منظر حقوق بین‌الملل کیفری: جنایت علیه بشریت؟" *نشریه پژوهشهای حقوق جزا و جرم شناسی*. شماره ۷.
- سجادیپور، سید محمد کاظم؛ ملکی، علی اکبر. (۱۳۹۸). "شورای حقوق بشر و جنایت‌ها بین‌المللی در بحران سوریه." *فصلنامه سیاست خارجی*. دوره ۳۳، شماره ۳.
- سلیمی، صادق؛ کاشان، حبیب. (۱۳۹۳). "بررسی انطباق اقدامات رژیم اسرائیل بر مصادیق جنایت علیه بشریت در سرزمین‌های اشغالی." *تحقیقات حقوقی آزاد*. دوره ۷، شماره ۲۴.
- سید زاده ثانی، سید مهدی؛ فرهادی، آلاشتی، زهرا. (۱۳۹۳). "تمایز میان جنایت‌ها جنگی در منازعات بین‌المللی و داخلی: مصادیق و مبانی." *پژوهش نامه ایرانی سیاست بین‌الملل*. دوره ۳، شماره ۱.
- شفیع، نوذر؛ سلیمی، رویا. (۱۳۸۹). "تبیین عملکرد سازمان ملل متحد در قبال نسل‌زدایی در میانمار." *فصلنامه پژوهشهای سیاسی جهان اسلام*. سال نهم، شماره اول.
- عارفخانی، احمد. (۱۳۸۷). *اندیشه‌های سیاسی مقام معظم رهبری*. مرکز پژوهشهای اسلامی صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران.
- عباس زاده، حسن؛ احمدی، حسین؛ جواهری، محمدرضا. (۱۴۰۰). "بررسی تطبیقی عملکرد چهار دهه انقلاب اسلامی با توجه به مبانی فقهی قدرت در اندیشه سیاسی شیعه." *ماهنامه علمی جامعه شناسی سیاسی ایران*. سال پنجم، شماره هشتم.
- عسکری، پوریا؛ مسعودی کوشک، حمید. (۱۳۹۷). "تخریب میراث فرهنگی سوریه توسط داعش و راهکارهای مقابله با آن در حقوق بین‌الملل." *فصلنامه حقوق بین‌المللی*. دوره ۳۵، شماره ۵۸.
- علی‌پور گرجی، محمود. (۱۳۹۰). "بررسی آزادی در اندیشه سیاسی مقام معظم رهبری." *فصلنامه علمی-پژوهشی مطالعات انقلاب اسلامی*. دوره ۸، شماره ۲۷.

- قریشی، سید مهدی؛ نیکخواه سر نقی، رضا؛ محسنی، روح اله. (۱۳۹۷). "تقض حقوق بشر در خصوص مسلمانان میانمار با تأکید بر کنوانسیون منع و مجازات کشتار دسته‌جمعی (ژنو ساید)". همایش ملی پژوهش‌های مدیریت و علوم انسانی در ایران.
- قریشی، مهدی. (۱۳۹۷). "تقض حقوق بشر در خصوص مسلمانان میانمار با تأکید بر کنوانسیون منع مجازات و کشتار دسته‌جمعی". دانشگاه تهران، پنجمین همایش ملی پژوهش‌های مدیریت در جمهوری اسلامی ایران.
- کی‌نیا، مهدی. (۱۳۸۷). "مبانی جرم‌شناسی، جامعه‌شناسی جنایی". دانشگاه تهران. دوره نهم، جلد دوم.
- میر وحیدی، وحید؛ فخارحسینی، مینا. (۱۳۹۰). بررسی جنایت‌ها علیه بشریت و دادگاه‌های صالح به رسیدگی. سومین کنفرانس بین‌المللی پژوهش در علوم و مهندسی.
- نمایان، پیمان؛ امیری، نجات. (۱۴۰۰). "شناسایی و کشف جرم اخلال گسترده بین‌المللی در نظام اقتصادی کشورها در نظام حقوق بین‌الملل معاصر و مرزهای جنوب سودان". فصلنامه علمی مطالعات حقوق بشر اسلامی. دوره ۱۰، شماره ۲.

- Bellamy, A. J., & Reike, R. (2010). "The responsibility to protect and international law." *Global Resp. Protect*, 2, 267.
- Jia, Junbo. (2017). *Modern Earthquake Engineering*. Springer: vol 1.
- Randhawa, Suwita Hani. (2022). *The Rohingya Genocide and Southeast Asian Responses*. Australian Institute of International Affairs, Vol 1.
- White & Heckenberg. (2014). "Green Criminology: An Introduction to the Study of Environmental Harm." *Routledge*. 2014, pp 45-59.